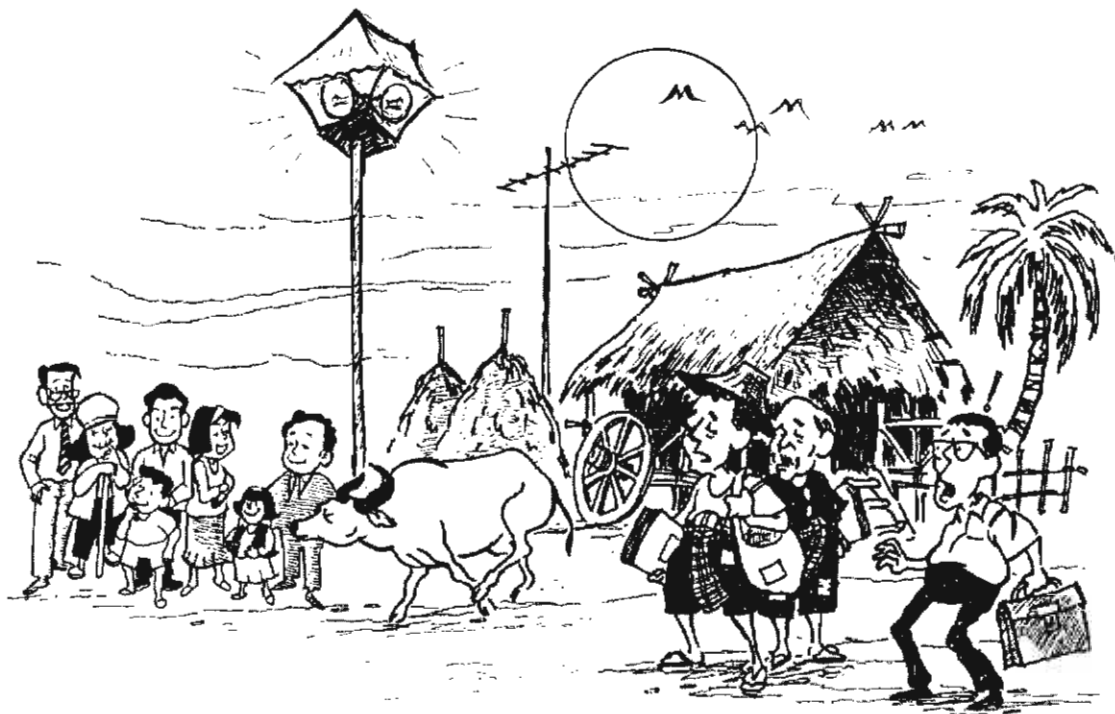

เอกสารชุดฝึกอบรม

ประมวลสาระ

การพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

จัดทำโดย

คณะวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ได้รับการสนับสนุนจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ประจำปี 2544

(เอกสารทดลอง)

Scan &

คำนำ

การวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลมีกิจกรรมสำคัญส่วนหนึ่งคือ การฝึกอบรมบุคลากรที่ปฏิบัติงานใน อบต. ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของ อบต. เพื่อให้มีความรู้ เจตคติ และทักษะในการทำงานด้านการพัฒนาสังคม โดยกรอบการพัฒนาทักษะด้านการพัฒนาสังคมที่กำหนดไว้ในโครงการวิจัย ได้แก่ ทักษะการพัฒนาเครือข่าย การจัดระบบและใช้ข้อมูลข่าวสาร การทำงานของเครือข่าย และภาวะผู้นำด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาทางสังคม เอกสารชุดฝึกอบรม : ประมวลสาระเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งที่น่าไปใช้ในการฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรม : ประมวลสาระเรื่อง ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) นี้เป็นเอกสารที่ได้มีการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์มาจากการศึกษาวรรณกรรมและการวิจัยเบื้องต้นจากการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนที่เข้มแข็งแล้วนำมาสรุปเป็นประมวลสาระที่ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

ประการที่สอง กลไกการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

ประการที่สาม กระบวนการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าประมวลสาระ : ชุดฝึกอบรมนี้จะเป็เครื่องมือสู่การพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว

หัวหน้าโครงการวิจัย

วิธีการฝึกอบรม

การฝึกอบรมใช้วิธีการฝึกอบรมทางไกล มีเป้าหมายเพื่อเอื้อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถศึกษาเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และสามารถสอดแทรกเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตตามปกติของตนเองได้

การฝึกอบรมทางไกลใช้สื่อการฝึกอบรมในรูปแบบของสื่อประสม ซึ่งประกอบด้วย เอกสารประมวลสาระ เทปเสียง และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผู้เข้ารับการอบรมสามารถได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมทางไกลอย่างสมบูรณ์เมื่อได้ปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมตัวเข้ารับการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรเตรียมตัวโดยการกำหนดเวลาอ่านเอกสารประมวลสาระ ให้จบก่อนเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ และกำหนดเวลาฟังเทปเสียงระหว่างการศึกษา เอกสารชุดฝึกอบรม : ประมวลสาระ เพื่อเสริมความเข้าใจในเนื้อหาให้ดียิ่งขึ้น

2. การอ่านเอกสารชุดฝึกอบรม : ประมวลสาระ

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรตั้งใจอ่านเอกสารชุดฝึกอบรม : ประมวลสาระ และทำความเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างถ่องแท้ จัดประเด็นสำคัญในแต่ละเรื่อง และแต่ละตอนว่ากล่าวถึงอะไรเมื่อศึกษาจบตอนแล้วให้ดูคำถามท้ายตอน แล้วตอบคำถาม ตรวจสอบคำตอบว่าความเข้าใจของตนเองถูกต้องหรือไม่ โดยดูจากแนวตอบที่เฉลยไว้ให้และย้อนไปดูรายละเอียดที่อ่านมาในเรื่องที่ถามอีกครั้งหนึ่ง

3. การฟังเทปเสียง

เทปเสียงที่ใช้ประกอบการฝึกอบรมมีจำนวน 1 ตลับ (60 นาที) ซึ่งเป็นการนำสาระสำคัญที่ได้กล่าวถึงในเอกสารประมวลสาระมานำเสนอในรูปแบบง่าย ๆ เพื่อช่วยเสริมความเข้าใจในเนื้อหาสาระให้ดียิ่งขึ้น

4. การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ก่อนเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรได้ศึกษาเอกสารชุดฝึกอบรม : ประมวลสาระและฟังเทปเสียงจบเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำข้อสงสัยมาซักถามให้เกิดความกระจ่างและนำมาใช้ในกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการที่จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

5. การประเมินผล

การประเมินผลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นการประเมินผลจากการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน ส่วนที่สองเป็นการประเมินผลจากการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผลงานในแต่ละกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย และส่วนที่สามเป็นการประเมินผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สารบัญ

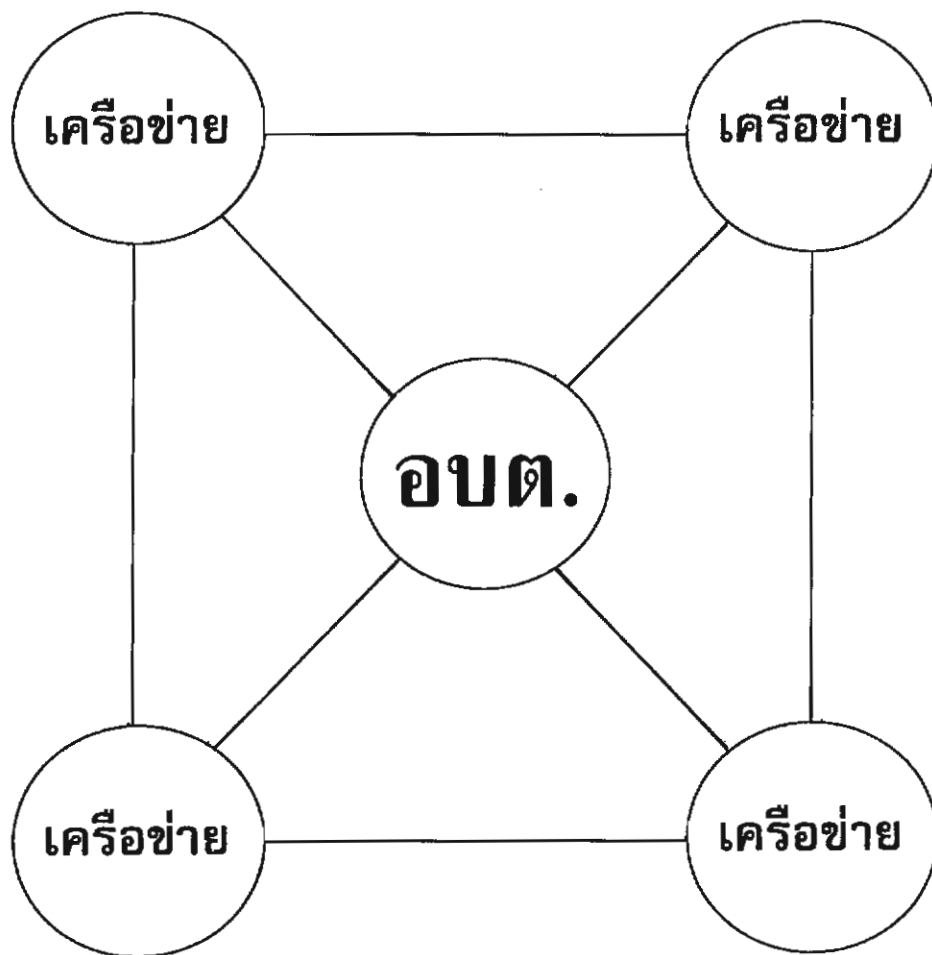
	หน้า
คำนำ	ก
วิธีการฝึกอบรม	ข
บทที่ 1 การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม	1
ตอนที่ 1.1 การพัฒนาสังคม	4
เรื่องที่ 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาสังคม	4
เรื่องที่ 1.1.2 ขอบข่ายของการพัฒนาสังคม	5
เรื่องที่ 1.1.3 หลักและวิธีการพัฒนาสังคม	6
ตอนที่ 1.2 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม	9
เรื่องที่ 1.2.1 ความหมายและประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย	9
เรื่องที่ 1.2.2 หลักการทำงานของเครือข่าย	12
เรื่องที่ 1.2.3 ประเภทของหน่วยงาน/องค์กร/กลุ่มที่จะเป็นสมาชิกของเครือข่าย	13
เรื่องที่ 1.2.4 โครงสร้างของเครือข่าย	17
เรื่องที่ 1.2.5 แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่าย	21
แนวตอบกิจกรรมประจำบทที่ 1	24
บทที่ 2 กลไกการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม	28
ตอนที่ 2.1 องค์กรการเรียนรู้	31
เรื่องที่ 2.1.1 ความหมายและความสำคัญขององค์กรการเรียนรู้ในชุมชน	31
เรื่องที่ 2.1.2 แนวทางส่งเสริมให้้องค์กรการเรียนรู้ในชุมชน	35
ตอนที่ 2.2 ระบบข้อมูลข่าวสาร	36
เรื่องที่ 2.2.1 ความหมายและประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร	36
เรื่องที่ 2.2.2 การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร	38
เรื่องที่ 2.2.3 การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	40
เรื่องที่ 2.2.4 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2.3 การพัฒนาผู้นำ	46
เรื่องที่ 2.3.1 ความหมายและความสำคัญของผู้นำและผู้ตาม	46
เรื่องที่ 2.3.2 คุณลักษณะของผู้นำ	48
เรื่องที่ 2.3.3 การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำ	50
ตอนที่ 2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน	53
เรื่องที่ 2.4.1 ความหมายและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน	53
เรื่องที่ 2.4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	54
เรื่องที่ 2.4.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	56
เรื่องที่ 2.4.4 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน	57
แนวตอบกิจกรรมประจำบทที่ 2	61
บทที่ 3 กระบวนการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม	65
ตอนที่ 3.1 เครือข่ายกับกระบวนการพัฒนาสังคม	69
เรื่องที่ 3.1.1 ทักษะการสร้างเครือข่ายกับการพัฒนาสังคม	69
เรื่องที่ 3.1.2 ทักษะกระบวนการพัฒนาสังคม	70
ตอนที่ 3.2 การใช้เครือข่ายในกระบวนการพัฒนาสังคม	78
เรื่องที่ 3.2.1 การใช้เครือข่ายในการริเริ่มแผนงานและโครงการพัฒนาสังคม	78
เรื่องที่ 3.2.2 หลักเกณฑ์และแนวในการจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนาสังคม	79
เรื่องที่ 3.2.3 กิจกรรมพัฒนาทักษะการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคม	81
เรื่องที่ 3.2.4 การสนับสนุนการทำกิจกรรมการพัฒนาสังคมในเครือข่าย	83
เรื่องที่ 3.2.5 ประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาสังคมของเครือข่าย	84
แนวตอบกิจกรรมประจำบทที่ 3	86

บทที่ 1

การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

แผนการสอนประจำบทที่ 1
การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

โปรดอ่านแผนการสอนประจำบทที่ 1 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระโดยละเอียดในแต่ละเรื่องต่อไป

ตอนที่ 1.1 การพัฒนาสังคม

เรื่องที่ 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาสังคม

เรื่องที่ 1.1.2 ขอบข่ายของการพัฒนาสังคม

เรื่องที่ 1.1.3 หลักและวิธีการพัฒนาสังคม

ตอนที่ 1.2 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

เรื่องที่ 1.2.1 ความหมายและประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย

เรื่องที่ 1.2.2 หลักการทำงานของเครือข่าย

เรื่องที่ 1.2.3 ประเภทของหน่วยงาน/องค์กร/กลุ่มที่จะเป็นสมาชิก
ของเครือข่าย

เรื่องที่ 1.2.4 โครงสร้างของเครือข่าย

เรื่องที่ 1.2.5 แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

แนวคิด

1. การพัฒนาสังคม คือ การทำให้สังคมมีความเข้มแข็งและเจริญ มีเป้าหมายที่การพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนมีสภาพน่าอยู่ และทำให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้การพัฒนาสังคมของ อบต.มีขอบข่ายที่กว้างขวาง งานพัฒนาสังคมที่สำคัญส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนา การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านการส่งเสริมศักยภาพกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาดังกล่าว
2. ผู้นำ อบต.สามารถใช้หลักการพัฒนาสังคมที่สำคัญ 3 ประการ คือ การช่วยให้ประชาชนเกิดความคิด การให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการให้ประชาชนพึ่งตนเอง โดยมีวิธีการพัฒนาสังคม 2 วิธี คือ การให้การศึกษาแก่ชุมชน และการจัดระเบียบชุมชน

3. เครือข่าย เป็นการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคล ที่เกี่ยวข้องให้ทำงานเชื่อมโยง สอดรับและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มเป้าหมาย การทำงานของเครือข่ายเน้นหลักการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยน การแข่งขัน และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน
4. โครงสร้างการทำงานของเครือข่ายมีหลายลักษณะ ทั้งแบบรวมอำนาจและ กระจายอำนาจ
5. การสร้างและพัฒนาเครือข่าย ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญหลายขั้นตอน ด้วยกัน เริ่มตั้งแต่การสำรวจ หรือแสวงหาเครือข่ายไปจนถึงการพัฒนา สมาชิกของเครือข่าย

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 1 แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

1. บอกความหมายและความสำคัญของการพัฒนาสังคมได้
2. บอกขอบข่ายการทำงานพัฒนาสังคมของผู้นำ อบต. ได้
3. บอกหลักและวิธีการสำคัญของการพัฒนาสังคมที่ผู้นำ อบต. สามารถนำไปใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้
4. อธิบายความหมายของเครือข่ายและระบุประโยชน์ของเครือข่ายได้
5. อธิบายหลักการในการทำงานของเครือข่ายได้
6. ระบุโครงสร้างของเครือข่ายแต่ละประเภทได้
7. สรุปแนวทางในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายได้

ตอนที่ 1.1 การพัฒนาสังคม

เรื่องที่ 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาสังคม

1. ความหมายของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคม เป็นการทำให้สังคมเจริญขึ้น โดยมีการวางแผน กำหนดแนวทางการพัฒนา และปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้คนในสังคมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี การพัฒนาสังคมมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนา **คน** และ **สิ่งแวดล้อม**

ภาพที่ 1 คน และสิ่งแวดล้อมเป็นเป้าหมายของการพัฒนาสังคม

1) **การพัฒนาคน** ดำเนินการโดยการทำให้ “คน” ในสังคม ชุมชน และท้องถิ่นมีการกินดีอยู่ดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีการประกอบอาชีพและมีรายได้เลี้ยงตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ มีความเสียสละช่วยเหลือผู้อื่น และทำให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) **การพัฒนาสิ่งแวดล้อม** ดำเนินการโดยการพัฒนาวัตถุที่จำเป็นสำหรับ “คน” ในด้านการครองชีพ การอยู่รอด การมีชีวิตอย่างสะดวกสบาย มีความผาสุก ชุ่มชื้น อนุรักษ์ และรักษาสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีอย่างถาวร ให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

 การพัฒนา คน และ สิ่งแวดล้อม จะต้องทำไปพร้อมกัน

2. ความสำคัญของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมมีความสำคัญ ดังนี้

2.1 ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ชุมชนดีขึ้น มีคุณภาพชีวิต เช่น เด็กทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา คนในชุมชนสามารถอ่านออกเขียนได้ มีบริการด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาและร่วมกันรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เป็นต้น

2.2 ทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนมีสภาพที่น่าอยู่ เอื้ออำนวยให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบาย ปราศจากพิษภัย เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ

3. ทำให้คนในชุมชนทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการดำรงชีวิต พัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้รับประโยชน์จากชุมชน เช่น การส่งเสริมศักยภาพผู้ด้อยโอกาส กลุ่มต่าง ๆ

เรื่องที่ 1.1.2 ขอบข่ายของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมมีขอบข่ายครอบคลุมในหลายด้าน โดยมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

การพัฒนาสังคมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการลดความแตกต่างของรายได้ จัดความยากจน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นต้น

การพัฒนาสังคมกับการพัฒนาการเมือง โดยมุ่งให้ประชาชนรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง สนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

การพัฒนาสังคมกับการปกครอง โดยการให้โอกาสคนท้องถิ่นได้มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เป็นต้น

ขอบข่ายงานพัฒนาสังคมภายใต้ความรับผิดชอบของ อบต.

อบต. มีหน้าที่ และความรับผิดชอบที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 2 การทำงานของ อบต. ด้านการพัฒนาสังคม

สำหรับขอบข่ายการพัฒนาสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับผู้นำ อบต. นำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองที่เน้นสำหรับผู้นำ อบต. มีดังนี้

1. การพัฒนาสังคมด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. การพัฒนาสังคมด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
3. การพัฒนาสังคมด้านการส่งเสริมศักยภาพกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาด้านสังคม

เรื่องที่ 1.1.3 หลักและวิธีการพัฒนาสังคม

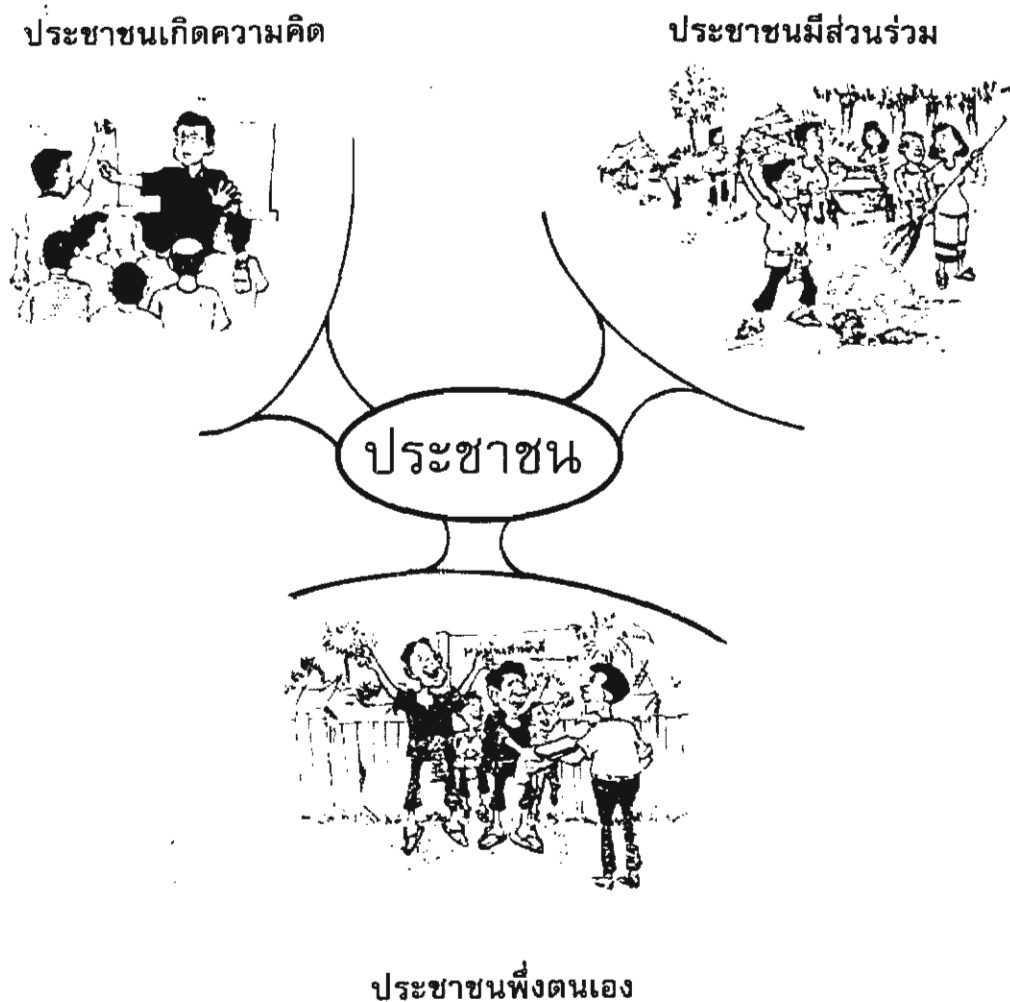
1. หลักการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1.1 หลักการช่วยให้ประชาชนเกิดความคิด เป็นการเน้นให้ประชาชนคิด ตัดสินใจ วางแผนและดำเนินการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นด้วยตนเอง

1.2 หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งในด้านกำลังความคิด แรงงาน และกำลังความสามารถของตนเอง เพื่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจ และมีจิตสำนึกที่จะพัฒนาต่อไป

1.3 หลักการให้ประชาชนพึ่งตนเอง เป็นการเน้นให้ประชาชนคิดพึ่งตนเอง เพิ่มขีดความสามารถของตนเอง จนสามารถเผื่อแผ่ความช่วยเหลือไปยังผู้อื่นได้

ภาพที่ 3 หลักการพัฒนาสังคม

2. วิธีการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมให้ได้ผลดีมีวิธีการสำคัญ 2 วิธี ซึ่งผู้นำ อบต. สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้ ดังนี้

2.1 วิธีการให้การศึกษแก่ชุมชน การให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนมิใช่เป็นเพียงการเรียนหนังสือในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังทำได้ในลักษณะอื่นด้วย เช่น การฝึกทักษะอาชีพ การพาไปดูงาน การสาธิตหรือการปฏิบัติให้เห็นจริง รวมทั้งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการรักษาศิลปวัฒนธรรม

2.2 การจัดระเบียบชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบุคคลและบุคคล ระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างบุคคลและกลุ่ม เพื่อให้ชุมชน สร้างสรรค์ และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกและสร้างความผาสุกให้แก่ชุมชน ตลอดจนทำให้ประชาชนตระหนักในคุณค่าของการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน

กิจกรรมตอนที่ 1.1

1. การพัฒนาสังคมคืออะไร มีเป้าหมายอย่างไร
2. ทำไมต้องพัฒนาสังคม
3. ผู้นำ อบต. มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในด้านใดได้บ้าง
4. ผู้นำ อบต. ควรใช้หลักการใดมาช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
5. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำ อบต. ท่านจะใช้วิธีการใดในการพัฒนาท้องถิ่นของท่าน

ตอนที่ 1.2 เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

เรื่องที่ 1.2.1 ความหมายและประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย

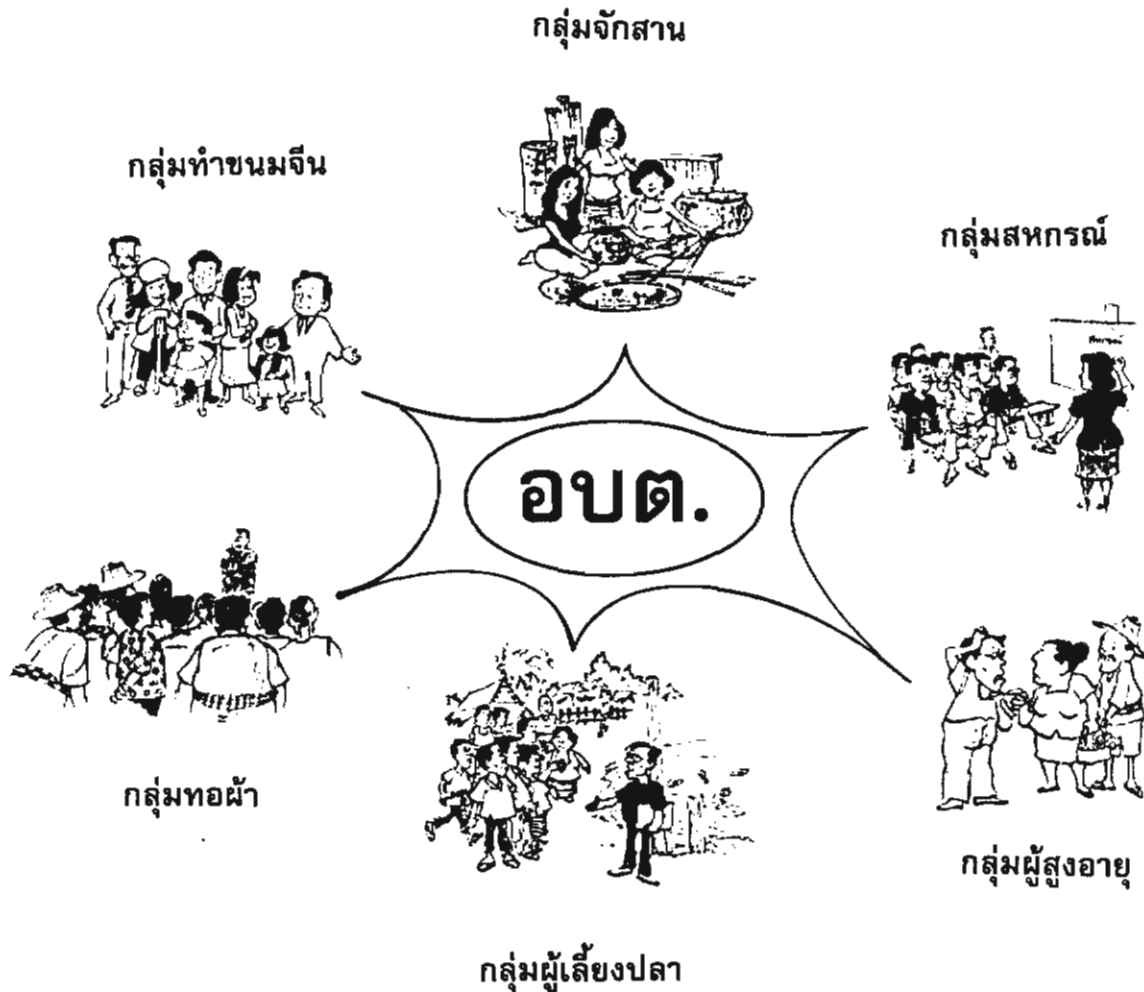
1. ความหมายของเครือข่าย

เครือข่าย หมายถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องให้มีการทำงาน ประสาน เชื่อมโยง สอดรับ และเกื้อกูลกัน มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน ร่วมกัน สนับสนุนกัน ในการใช้ทรัพยากรทุกด้าน ทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ งบประมาณ เพื่อให้เกิด กิจกรรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มเป้าหมาย ในกรณีที่เป็น เครือข่ายทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ก็เป็นการจัดระบบการประสานเชื่อมโยง เกื้อกูล สนับสนุนกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถ จัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง มีประสิทธิภาพและสนองความต้องการของกลุ่ม เป้าหมายและสอดคล้องกับสภาพของชุมชนมากที่สุด

2. ตัวอย่างกิจกรรมที่เป็นเครือข่าย

กิจกรรมที่สามารถสร้างให้เกิดเครือข่ายขึ้นได้นั้นไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นกิจกรรมที่ จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ เท่านั้น กิจกรรมที่ประชาชนในชุมชนจัดขึ้นก็สามารถจะจัดทำให้ เป็นเครือข่ายได้ เช่น กิจกรรมทางด้านอาชีพ ได้แก่ การทอผ้าไหม กลุ่มทอผ้าไหมใน หมู่บ้านหนึ่งอาจจะประสานกับกลุ่มทอผ้าไหมในหมู่บ้านอื่น เพื่อช่วยกันในเรื่องของการ ออกแบบลายใหม่ ๆ วิธีการทอแบบใหม่ ๆ ให้สวยงามขึ้น หรือการนำผ้าไหมมาประดิษฐ์ เป็นของใช้ต่าง ๆ และอาจช่วยเหลือกันในเรื่องการตลาดหาแหล่งจำหน่าย ช่วยกันนำ ผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย เป็นต้น หรือกลุ่มเลี้ยงปลาก็จะช่วยเหลือได้เช่นเดียวกับกลุ่มทอผ้า หรือกลุ่มดนตรีพื้นเมืองก็สามารถประสานกันระหว่างหมู่บ้านเป็นเครือข่ายได้ หมู่บ้าน หนึ่งอาจทำเครื่องดนตรีได้ก็สามารถสอนสมาชิกกลุ่มดนตรีในหมู่บ้านอื่น หรืออีกหมู่บ้าน หนึ่งมีความสามารถในการเล่นดนตรีดีกว่านักดนตรีหมู่บ้านอื่นก็อาจจะมาสอนเพิ่มเติม ให้หมู่บ้านที่ยังไม่เก่งได้ หรือมาช่วยเล่นดนตรีถ้าผู้เล่นไม่ครบ หรือถ้าได้รับเชิญก็อาจจะ ขวณักดนตรีจากหมู่บ้านต่าง ๆ ไปช่วยกัน เป็นต้น

ส่วนตัวอย่างเครือข่ายที่สร้างโดยหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ เครือข่ายห้องสมุด ประชาชน เช่น ห้องสมุดประชาชนอำเภอต่าง ๆ อาจประสานงานร่วมมือกันในการจัด บริการแก่ประชาชน ร่วมมือกันในการให้ขอยืมหนังสือระหว่างห้องสมุด การส่งข้อมูล ข่าวสารให้แก่กัน เป็นต้น

ภาพที่ 4 กลุ่มกิจกรรมที่เป็นเครือข่าย

3. ประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย

จุดมุ่งหมายของการสร้างให้มีเครือข่ายสำหรับกิจกรรมหรืองานใด ๆ ก็ตามก็เพื่อให้กิจกรรมนั้นจัดได้ดีที่สุด สมบูรณ์ที่สุด ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด และให้ประโยชน์แก่ประชาชนได้มากที่สุด เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ของการสร้างให้มีเครือข่ายสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

1. ช่วยประหยัดทรัพยากร บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลาและงบประมาณ เช่น เครือข่ายของกลุ่มเลี้ยงปลา หมู่บ้าน ก. จะไปซื้อลูกปลามาเลี้ยงถ้าประสานกับหมู่บ้านอื่น ๆ รวม ๆ กันไปซื้อลูกปลา ก็จะได้ราคาถูกลงไม่ต้องจ่ายเงินมาก หรือหมู่บ้าน ก. เชิญวิทยากรมาอบรมการเลี้ยงปลา ก็อาจจะชวนชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นไปรับฟังด้วย เป็นต้น

2. ช่วยให้เกิดการระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น เครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้าน ก. เก่งเรื่องทำขนมหวาน กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้าน ข. เก่งเรื่องการเย็บปักถักร้อย เมื่อมีการจัดงานกลุ่มแม่บ้านระดับตำบลหรืออำเภอจะระดมกลุ่มแม่บ้านจากทุกหมู่บ้านมาช่วยกัน ซึ่งจะทำให้งานมีกิจกรรมหลากหลายมากขึ้น

3. ช่วยกันคิดช่วยกันทำ เมื่อมีการประสานกันเป็นเครือข่ายทุกกลุ่มที่เป็นเครือข่ายจะช่วยคิด ช่วยลงมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

4. ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เมื่อมีการเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เป็นเครือข่ายจะทำให้แต่ละกลุ่มได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ความรู้และประสบการณ์ดังกล่าวจะนำมาใช้ช่วยให้แต่ละกลุ่มจัดกิจกรรมได้ดีขึ้น

5. ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การสร้างเครือข่ายเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มสมาชิก เมื่อมีสิ่งใดที่เต็มใจจะช่วยเหลือกัน

6. ช่วยแบ่งปันทรัพยากร กลุ่มต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายสามารถช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยแบ่งปันทรัพยากรกัน เช่น ช่วยกันในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ อาจจะให้ยืมเงินทุน อาจจะส่งบุคลากรมาช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

7. ช่วยให้การดำเนินงานไม่ซ้ำซ้อน เช่น กรณีของหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายกัน เช่น เครือข่ายห้องสมุดระดับตำบล สมมุติห้องสมุดตำบล ก. จัดกิจกรรมประกวดการอ่านห้องสมุดประจำตำบล ข. ก็อาจจะทำกิจกรรมอื่นไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน

8. ช่วยทำให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ กรณีเครือข่ายของหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อมีหลาย ๆ หน่วยงานมาเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายสาธารณสุขตำบล โดยสาธารณสุขทุกตำบลมาเป็นเครือข่าย กรณีเช่นนี้จะทำให้หน่วยงานเครือข่ายมาร่วมกันจัดกิจกรรม ทำให้ประชาชนได้รับกิจกรรมที่หลากหลาย

9. ช่วยให้บริการกลุ่มเป้าหมายได้ครอบคลุมทั่วถึง การที่มีหน่วยงานต่าง ๆ มาเป็นเครือข่ายกัน ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ กัน ทำให้มีบริการกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ ประชาชนในทุกพื้นที่มีโอกาสได้รับบริการ เช่น เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

เรื่องที่ 1.2.2 หลักการทำงานของเครือข่าย

การที่จะประสานให้หน่วยงานหรือองค์กร หรือกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมกันเป็นเครือข่าย และให้เครือข่ายทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีหลักการสำคัญในการดำเนินการของเครือข่ายดังนี้

- 1) หลักการสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน หรือองค์กร หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย ในการทำงานของเครือข่ายควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มสมาชิก
- 2) หลักการมีส่วนร่วม หน่วยงาน หรือองค์กร หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน คือ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลการดำเนินงาน
- 3) หลักการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน หรือองค์กร หรือกลุ่มที่เป็นเครือข่าย
- 4) หลักการแบ่งปันและสนับสนุนทรัพยากร มีการแบ่งปันและสนับสนุนทรัพยากรทุกด้านระหว่างหน่วยงานหรือกลุ่มเครือข่าย
- 5) หลักการระดมสรรพกำลังเพื่อการดำเนินงาน ทุกหน่วยงานหรือกลุ่มที่เป็นสมาชิกควรช่วยกันเพื่อระดมความรู้ ความคิด ความสามารถ ทรัพยากรมาช่วยกันจัดกิจกรรม
- 6) หลักการยึดชุมชนเป็นฐาน ทุกหน่วยงานหรือกลุ่มที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายจะต้องยึดสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนเป็นหลัก และวิเคราะห์จัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การประสานงาน การปฏิบัติงานจะต้องเป็นไปเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน มิใช่เพื่อหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

เรื่องที่ 1.2.3 ประเภทของหน่วยงาน/องค์กร/กลุ่มที่จะเป็นสมาชิกของเครือข่าย

ในแต่ละสังคมหรือชุมชนจะมีหน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคล บุคคลมากมาย สามารถเป็นเครือข่ายในการพัฒนาสังคมได้ ซึ่งสามารถจัดแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานในระดับจังหวัด ระดับอำเภอของหน่วยงานทางการศึกษา พัฒนาชุมชน สาธารณสุข กฎหมาย เกษตร ประชาสงเคราะห์ หน่วยทหาร ป่าไม้ ปศุสัตว์ ฯลฯ

2) หน่วยงานเอกชน ได้แก่ สมาคม มูลนิธิ ชมรม บริษัท ห้างร้าน สถานประกอบการ องค์กรสาธารณประโยชน์ สถานศึกษาเอกชน สื่อมวลชน

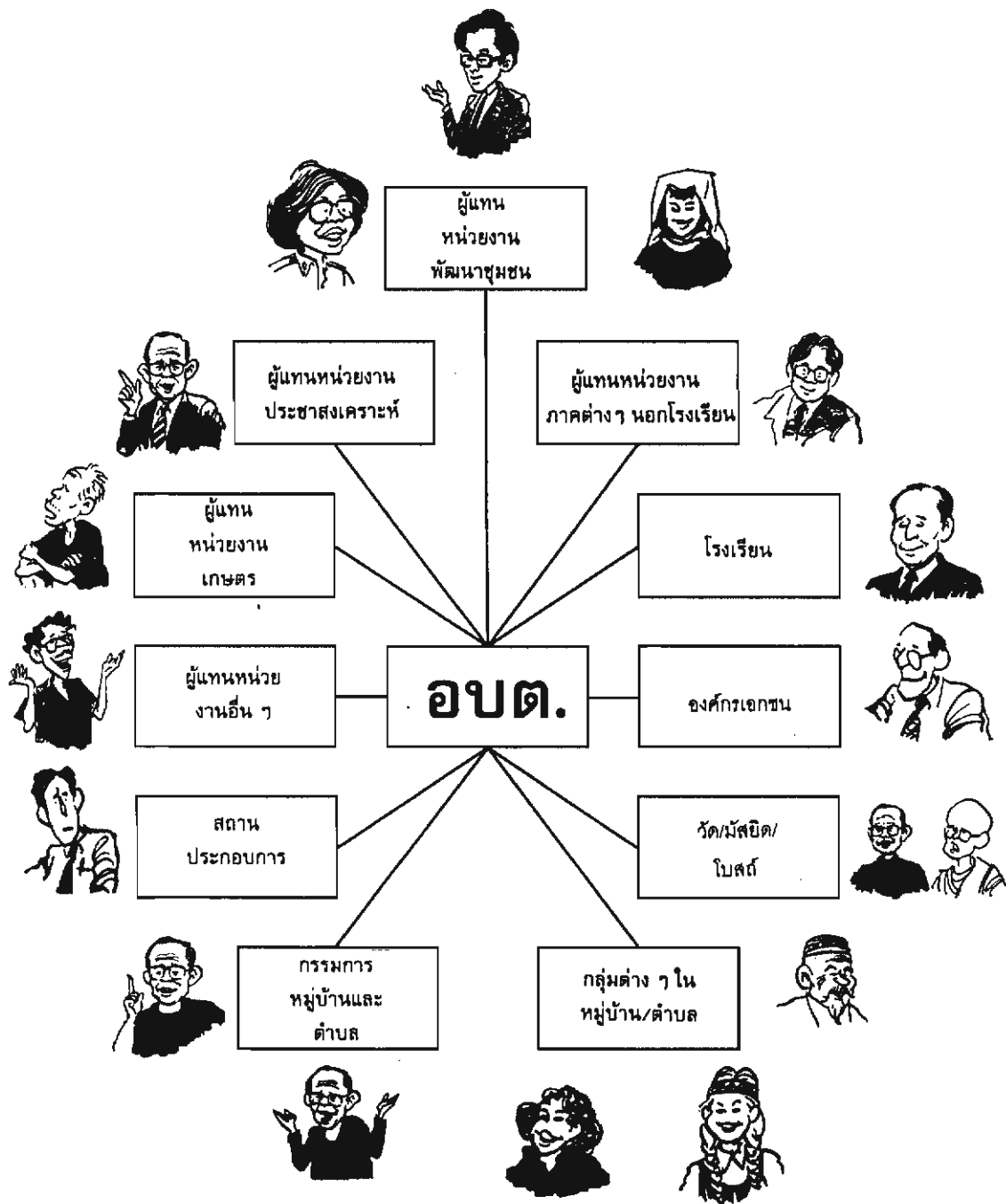
3) องค์กรท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรการเมือง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรรมการหมู่บ้าน กรรมการเฉพาะกิจในหมู่บ้าน สถาบันศาสนา รวมทั้งกลุ่มการเมืองในระดับท้องถิ่น

4) บุคคลและกลุ่มบุคคลในชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้เกษียณอายุ คหบดี กลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัคร ลูกเสือชาวบ้าน นักศึกษา นักเรียน ครู/อาจารย์ในท้องถิ่น ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ

เครือข่ายอาจจะเกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน หรือหน่วยงานกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน หรือระหว่างกลุ่มประชาชนกับกลุ่มประชาชน หรือผสมผสานหลากหลายทั้งหน่วยงาน รัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่นและประชาชน

เครือข่ายสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเครือข่ายในระดับตำบล/หมู่บ้าน

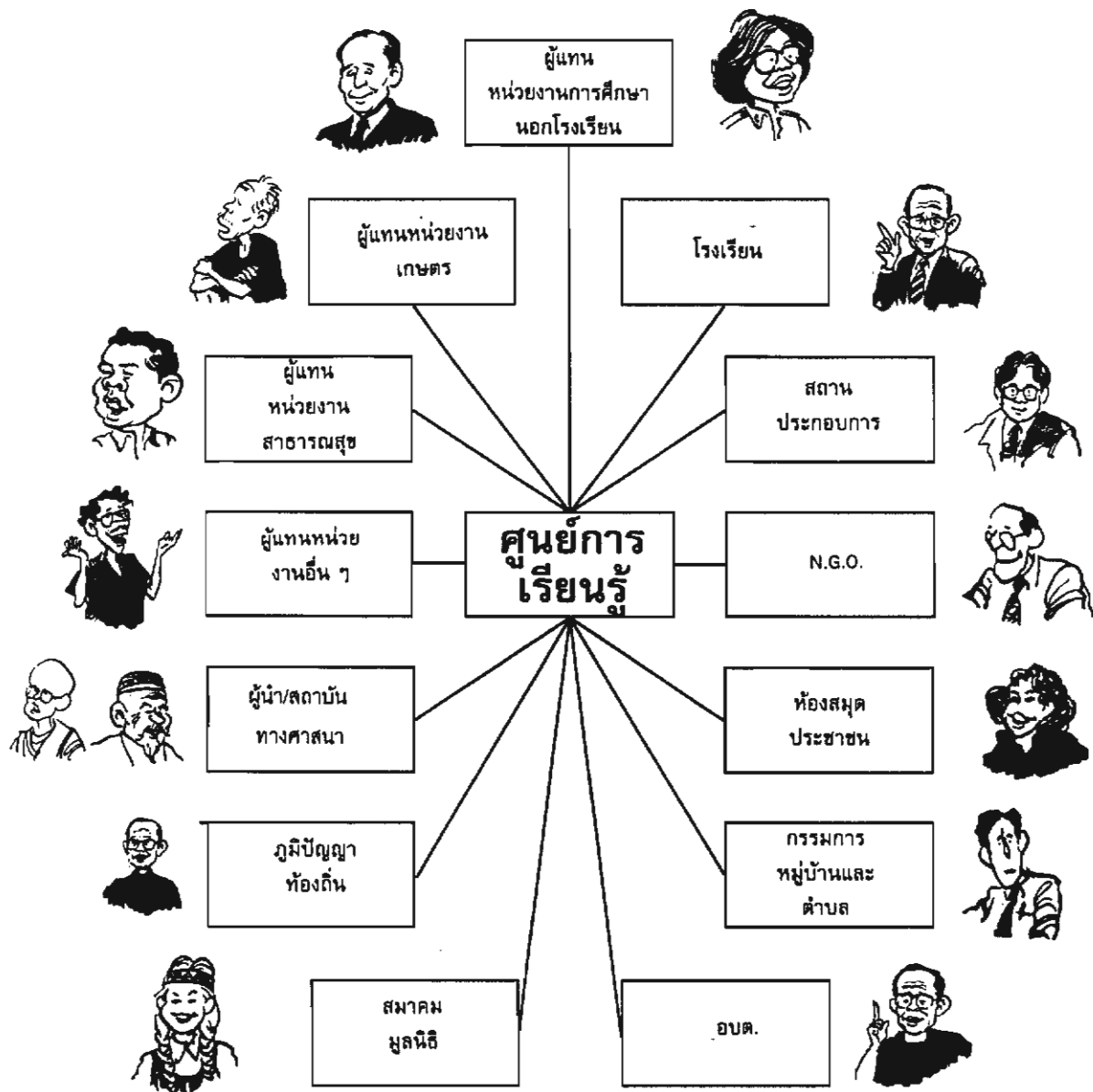
ตัวอย่างของเครือข่ายในระดับตำบลหรือหมู่บ้าน

ภาพที่ 5 เครือข่ายประสานงานของ อปต.

ในการปฏิบัติงานของ อบต. จะต้องประสานงานกับหน่วยงานรัฐ เอกชน องค์กร
ท้องถิ่นและกลุ่มบุคคลในระดับตำบล เป็นเครือข่ายที่ผสมผสานหลายหน่วยงานหลาย
กลุ่ม

ตัวอย่างเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับตำบลหรือหมู่บ้าน

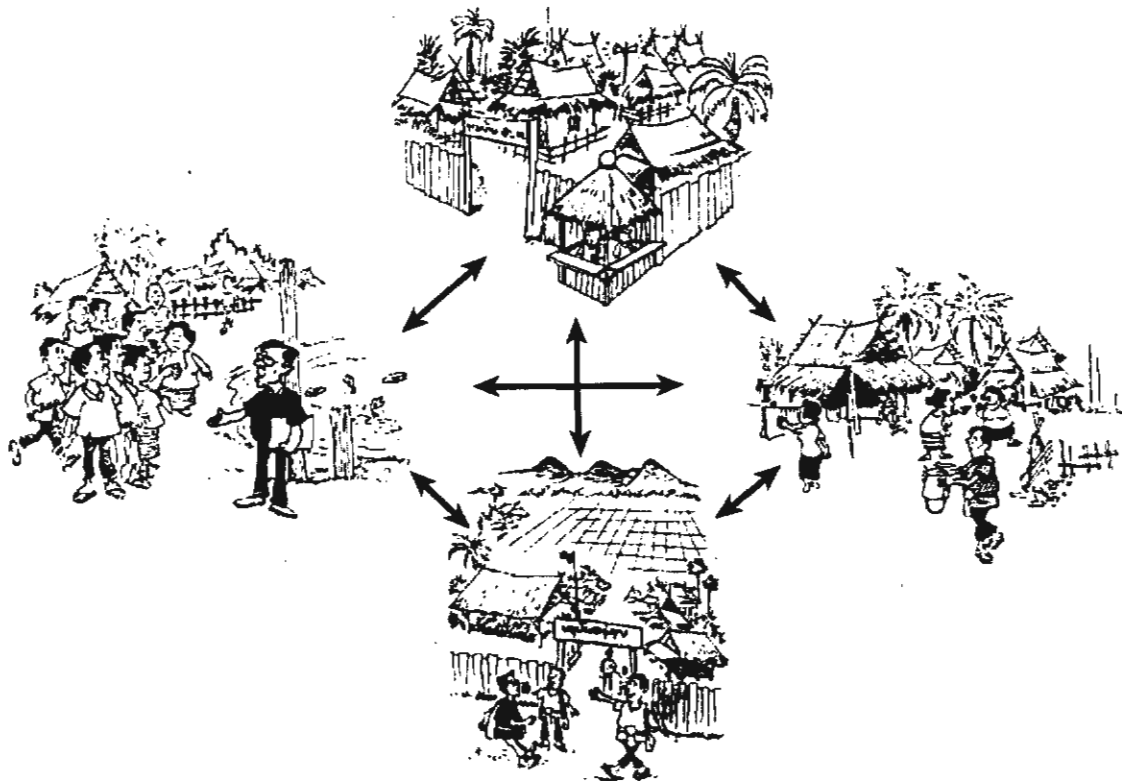

ภาพที่ 6 เครือข่ายการเรียนรู้ในระดับตำบล : ศูนย์การเรียนรู้ในตำบล ก.

จากแผนภาพเป็นตัวอย่างเครือข่ายการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ในตำบลใดตำบลหนึ่ง การที่ศูนย์การเรียนรู้จะจัดกิจกรรมการศึกษาอย่างหลากหลายแก่ประชาชนภายในตำบลจะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อขอความช่วยเหลือ ขอการสนับสนุนทรัพยากร วิทยากร เงินทุนหรืออื่น ๆ

นอกจากเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้แล้วในแต่ละชุมชนสามารถมีเครือข่ายได้หลายประเภท เช่น เครือข่ายเพื่อพัฒนาสุขภาพ เครือข่ายกลุ่มอาชีพ เครือข่ายการพัฒนาหมู่บ้าน เครือข่ายด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เครือข่ายด้านกลุ่มสตรี เป็นต้น

นอกจากเครือข่ายภายในแต่ละชุมชนแล้วเครือข่ายของแต่ละชุมชนอาจจะมีการเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้น ซึ่งจะทำให้ช่วยเหลือส่งเสริมกันได้มากขึ้น จะขอยกตัวอย่างการเชื่อมเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างตำบล

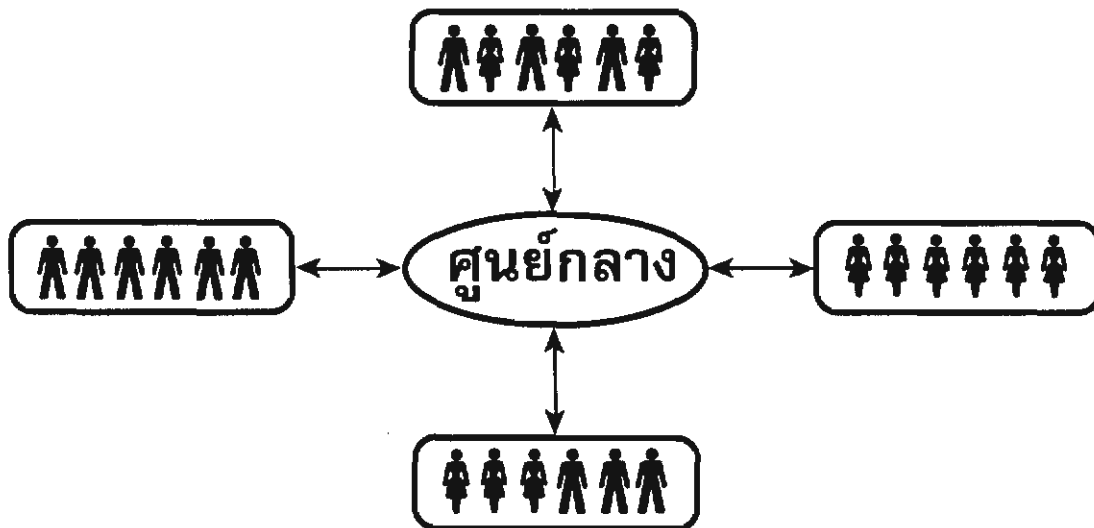

ภาพที่ 7 เครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างตำบล

เรื่องที่ 1.2.4 โครงสร้างของเครือข่าย

โครงสร้างของเครือข่ายที่เกิดขึ้นในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

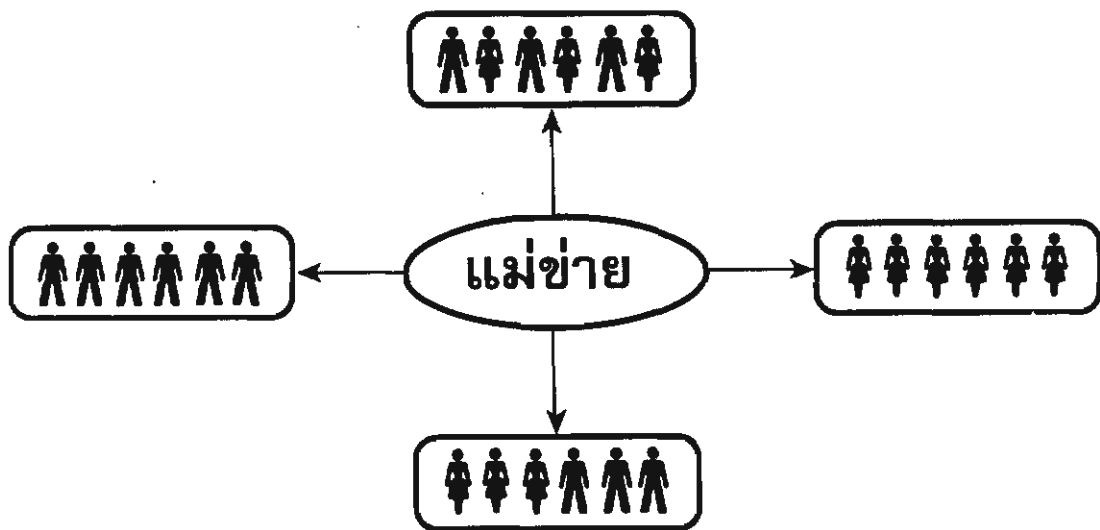
1) เครือข่ายที่มีโครงสร้างแบบกระจายศูนย์ เครือข่ายที่มีโครงสร้างแบบกระจายศูนย์ มีศูนย์กลางทำหน้าที่ประสานงาน โดยกระจายความรับผิดชอบให้สมาชิกเครือข่ายมีความสำคัญเท่ากัน โดยเรียกรูปแบบนี้ว่าเป็นแบบ “การกระจายความรับผิดชอบ”

ภาพที่ 8 เครือข่ายแบบกระจายศูนย์

ตัวอย่างของเครือข่ายลักษณะนี้ ได้แก่ เครือข่ายกลุ่มแม่บ้านที่ศูนย์กลางเป็นกรรมการกลุ่มแม่บ้านระดับตำบล ส่วนสมาชิกเครือข่ายคือกลุ่มแม่บ้านในระดับหมู่บ้าน กรรมการกลุ่มแม่บ้านระดับตำบลจะกระจายความรับผิดชอบให้กลุ่มแม่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน

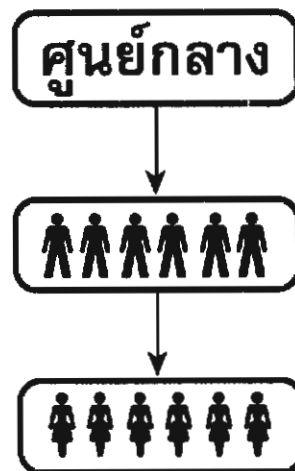
2) เครือข่ายที่มีโครงสร้างแบบรวมศูนย์ เครือข่ายที่มีโครงสร้างแบบรวมศูนย์ มีองค์กรหรือศูนย์กลางทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงาน และเป็นแม่ข่าย ศูนย์กลางนี้จะ เป็นที่รวมของการจัดการ เป็นที่รวมของอำนาจ ความรู้ เป็นศูนย์กลางการเงิน อุปกรณ์ เทคโนโลยีและกำลังคน ศูนย์กลางนี้จึงทำหน้าที่เป็น แม่ข่าย ส่วนลูกข่ายหรือสมาชิก เป็นเพียงผู้ร่วมใช้บริการจากศูนย์กลาง หรือแม่ข่าย

ภาพที่ 9 เครือข่ายแบบรวมศูนย์

ตัวอย่างของเครือข่ายลักษณะนี้ ได้แก่ การทำงานของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อำเภอก็ทำหน้าที่เป็นแม่ข่าย จะมีครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนทำหน้าที่เป็น ลูกข่ายกระจายอยู่ในตำบล และหมู่บ้านต่าง ๆ นอกจากนั้นอาจจะประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานเกษตร หน่วยงานปศุสัตว์ หน่วยงานพัฒนาชุมชนระดับอำเภอให้ ช่วยงานการศึกษาออกโรงเรียน หน่วยงานเหล่านี้ก็ถือเป็นลูกข่ายด้วย

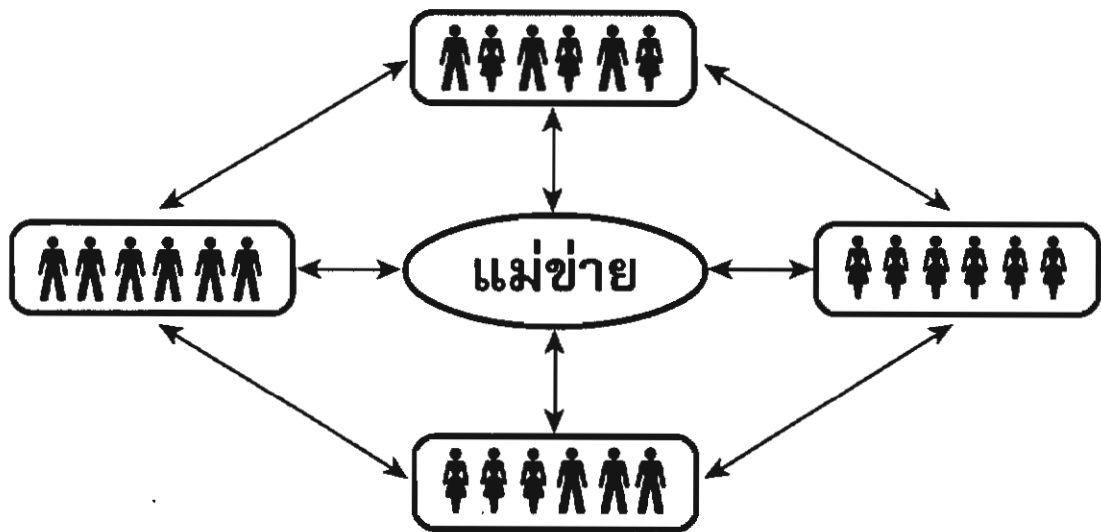
3) **เครือข่ายที่มีโครงสร้างแบบลำดับชั้น** เครือข่ายที่มีโครงสร้างแบบลำดับชั้น เป็นเครือข่ายที่การทำงานแบบแผนภูมิ คือ มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างมีลำดับขั้นตอน เครือข่ายแบบนี้นิยมใช้ในการจัดการตามหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งเหมาะสมแก่การ ควบคุมและดูแลระบบงาน

ภาพที่ 10 เครือข่ายแบบลำดับชั้น

ตัวอย่างเครือข่ายในลักษณะนี้ ได้แก่ การทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีการส่ง งานและประสานงานจากระดับประเทศถึงระดับท้องถิ่น เช่น งานพัฒนาการศึกษาออก ระบบ อาจจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาอกระบบ ซึ่งประกอบด้วยกรรมการ ศึกษาออกโรงเรียนเป็นแกนกลาง และมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยพัฒนา ชุมชน ประชาสงเคราะห์ เกษตร สาธารณสุข ร่วมเป็นกรรมการทุกระดับ เพราะฉะนั้น อาจมีกรรมการการศึกษาอกระบบระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล เป็นต้น

4) **เครือข่ายที่มีโครงสร้างแบบผสม** เครือข่ายที่มีโครงสร้างแบบผสมมีการทำงานหลายลักษณะ คือ มีการผสมผสานทั้งแบบรวมศูนย์และกระจายศูนย์ โดยอาศัยการประสานงานผ่านสื่อบุคคล และเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

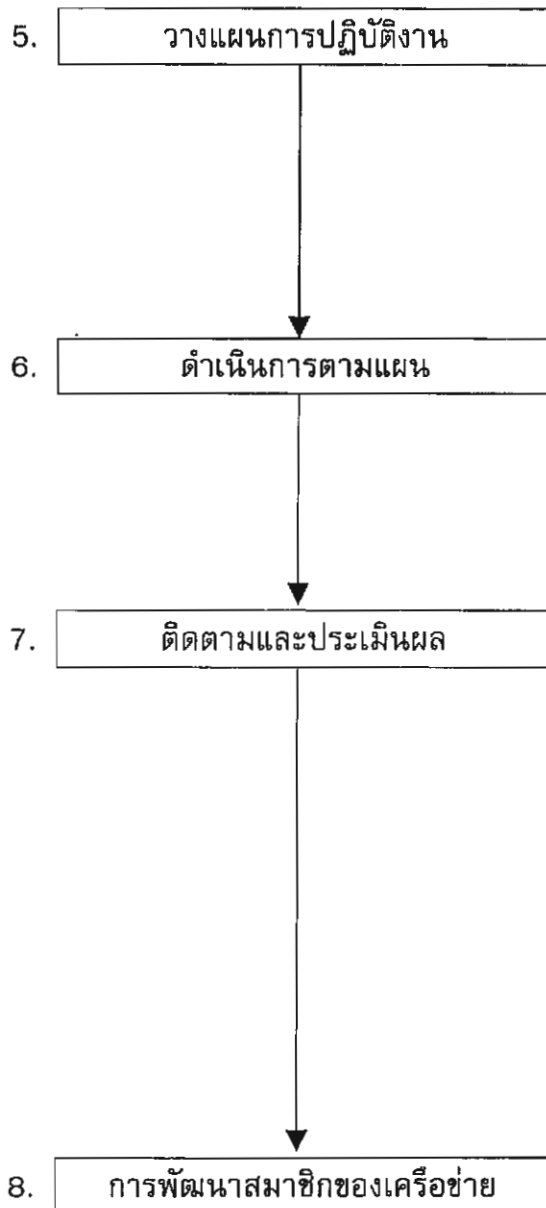
ภาพที่ 11 เครือข่ายแบบผสม

หน่วยงาน องค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น อาจจะมีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายในลักษณะนี้ก็ได้ คือ มีทั้งการรวมอำนาจและกระจายอำนาจ เช่น เครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา อาจจะมีการรวมอำนาจไว้บางเรื่อง เช่น เรื่องการกำหนดมาตรฐาน เรื่องนโยบาย แต่ก็กระจายอำนาจให้สถานศึกษาแต่ละแห่งภายใต้เขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาของตนได้เต็มที่

เรื่องที่ 1.2.5 แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

ในการสร้างหรือพัฒนาเครือข่ายประเภทใดๆ ก็ตาม เช่น ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จะมีขั้นตอนในการดำเนินงาน 8 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **การสำรวจหรือการแสวงหาเครือข่าย**
 เป็นการสำรวจข้อมูลว่ามีหน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคลใดบ้างในระดับนั้น ๆ สมมติในระดับชุมชน ซึ่งทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เราจะตั้งเครือข่าย เช่น ด้านการศึกษา แล้วรวบรวมรายชื่อจัดทำเป็นทำเนียบไว้
2. **ศึกษารายละเอียดเจาะลึก**
 เพื่อให้ทราบขอบเขตของการทำงาน บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กร หรือกลุ่มที่เราสำรวจไว้ในข้อ 1 เช่น ศึกษาว่าเขาให้บริการอะไรบ้างแก่กลุ่มเป้าหมายใด ให้บริการที่ใด เป็นต้น
3. **ประสานสัมพันธ์**
 ประสานงานเชิญชวนหน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคล สถาบันที่เกี่ยวข้องตามที่ได้สำรวจไว้มาเข้าร่วมเป็นเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน
4. **หลักการทำงานร่วมกัน**
 สมาชิกเครือข่ายร่วมระดมความคิดเพื่อกำหนดข้อตกลงหรือแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน เช่น ในด้านกลุ่มเป้าหมาย ในด้านพื้นที่ให้บริการ ในด้านบทบาทหน้าที่ ในด้านการแบ่งปัน สนับสนุนทรัพยากร ในด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ฯลฯ แนวปฏิบัติดังกล่าวอาจจัดทำในรูปของคู่มือก็ได้

สมาชิกเครือข่ายควรร่วมกันวางแผนปฏิบัติงาน อาจจัดทำแผนระยะสั้น แผนระยะยาวเพื่อให้สมาชิกทุกหน่วยทุกองค์กรรู้ว่าจะต้องทำอะไรกันบ้างเมื่อไรอย่างไร

สมาชิกแต่ละกลุ่มแต่ละองค์กรดำเนินงานตามภารกิจของตนที่กำหนดไว้ตามแผนโดยร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนกันในการดำเนินงาน

ประชุมระดมความคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานซึ่งอาจประเมินผลทั้งระหว่างปฏิบัติงานตามแผนและประเมินผลเมื่อทำงานเสร็จสิ้นแล้ว การประเมินผลระหว่างการดำเนินงานก็เพื่อช่วยกันแก้ปัญหา ช่วยกันพัฒนางานให้ดำเนินไปได้บรรลุเป้าหมาย การประเมินเมื่องานเสร็จสิ้นก็เพื่อนำผลที่ได้รับไปเป็นแนวทางสำหรับงานที่จะเริ่มใหม่ต่อไป

เมื่อสร้างเครือข่ายขึ้นมาแล้วต้องมีการดูแลบำรุงรักษาสันับสนุนไม่ให้ซบเซา ให้มีความพร้อม ให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การพัฒนาส่งเสริมอาจทำได้โดยการให้การสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ การให้คำแนะนำปรึกษา การยกย่องให้กำลังใจให้รางวัล ตลอดจนการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ให้แก่บุคลากร (เช่น การอบรม สัมมนา ดูงาน)

กิจกรรมตอนที่ 1.2

1. โปรดระบุประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายมาล็ก 5 ข้อ
2. หลักการทำงานของเครือข่ายมีอะไรบ้าง
3. โปรดอธิบายขั้นตอนในการสร้างหรือพัฒนาเครือข่าย

แนวตอบกิจกรรมประจำบทที่ 1

แนวตอบกิจกรรมตอนที่ 1.1

1. การพัฒนาสังคม เป็นการทำให้สังคม หรือชุมชนท้องถิ่นของตนเองดีขึ้น เจริญขึ้น มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อม

2. เหตุที่ต้องพัฒนาสังคม เพราะต้องการให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ และทุกคนมีโอกาสได้รับในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

3. ผู้นำ อบต. มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3.2 ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

3.3 ด้านการส่งเสริมศักยภาพผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาด้านสังคม

4. ผู้นำ อบต. สามารถนำหลักการพัฒนาสังคมมาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ 3 แนวทาง คือ หลักการช่วยให้ประชาชนเกิดความคิด หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม และหลักการให้ประชาชนช่วยตนเอง

5. ในฐานะที่เป็นผู้นำ อบต. จะใช้วิธีการพัฒนาท้องถิ่นตามสภาพปัญหาหรือความต้องการของชุมชน เช่น การฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น การจัดสวัสดิการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

แนวตอบกิจกรรมตอนที่ 1.2

1. การสร้างเครือข่ายมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

ก. เป็นการระดมสรรพกำลังระหว่างหน่วยงานหรือกลุ่มที่มาเป็นเครือข่ายกัน

ข. เป็นการประหยัดทรัพยากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

ค. หน่วยงานหรือองค์กรเครือข่ายได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำงาน

ง. ทำให้สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย

จ. สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2. หลักการทำงานของเครือข่ายมีดังนี้

ก. หลักการสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย

ข. หลักการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผล

ค. หลักการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

- ง. หลักการแบ่งปันและสนับสนุนทรัพยากร
 - จ. หลักการระดมสรรพกำลังเพื่อดำเนินงาน
 - ฉ. หลักการยึดชุมชนเป็นฐาน ยึดสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นหลัก
3. การสร้างและพัฒนาเครือข่ายมีขั้นตอนดังต่อไปนี้
- ก. ขั้นการสำรวจหรือแสวงหาเครือข่าย
 - ข. ขั้นศึกษารายละเอียดเจาะลึก
 - ค. ขั้นประสานสัมพันธ์
 - ง. ขั้นการทำงานร่วมกัน
 - จ. ขั้นวางแผนการปฏิบัติงาน
 - ฉ. ขั้นดำเนินการตามแผน
 - ช. ขั้นติดตามและประเมินผล
 - ซ. ขั้นพัฒนาสมาชิกของเครือข่าย

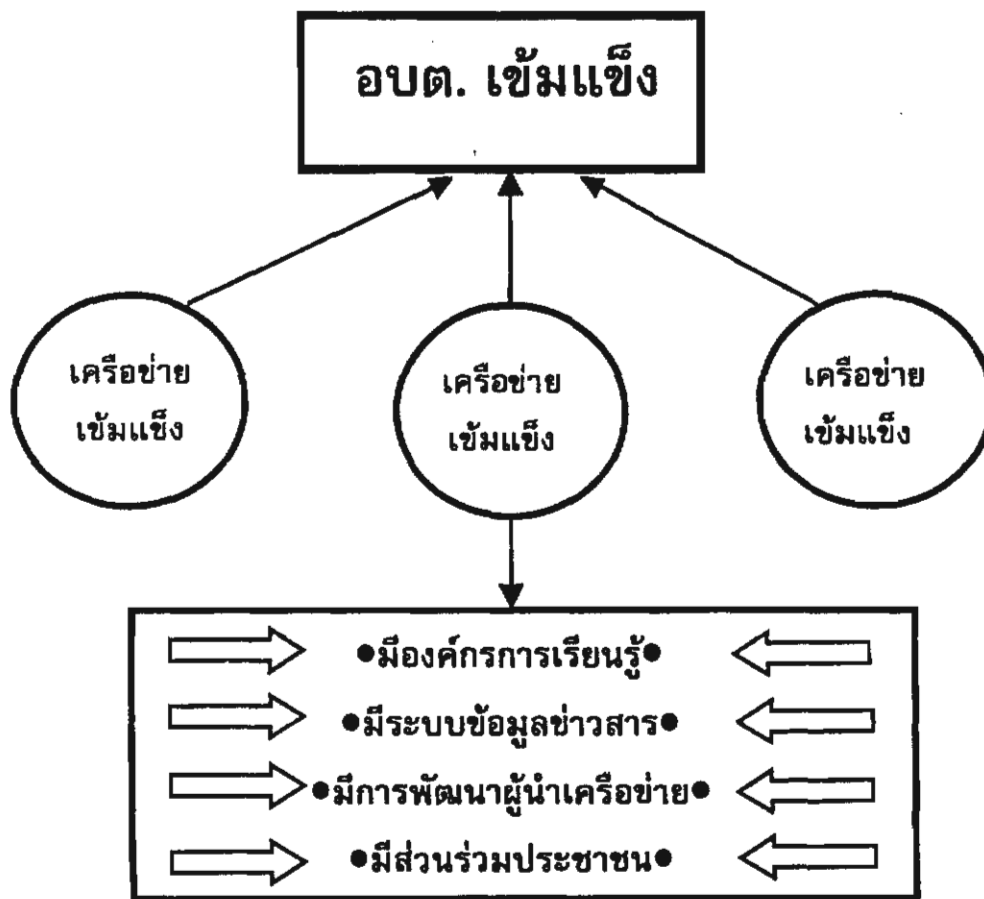
บรรณานุกรมบทที่ 1

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมเครือข่ายการศึกษานอกระบบ
กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (ม.ป.ป.)
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตลอดชีวิต : การศึกษาของคนไทยในยุคโลกา-
ภิวัดน์ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว (2538 ก)
- . แนวคิดการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การศึกษาและศูนย์การศึกษาชุมชน
ในองค์กรเครือข่าย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว (2538 ข).
- ทวีป อภิลิทธิ์ “เครือข่ายการศึกษานอกระบบ” ใน เอกสารการสอนระดับบัณฑิตศึกษา
ชุดวิชาปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบ เล่ม 3 หน่วยที่ 15 สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช (2544)
- บรรพต วีระสัย สังคมวิทยามานุษยวิทยา กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
(2520)
- ประเวศ วะสี ปฏิรูปการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
หมอชาวบ้าน (2541)
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2543)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) การพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิโกมลคีมทอง (2539)
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว ลักษณะสังคมไทย กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย (2515)
- ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 กรุงเทพมหานคร
: ราชบัณฑิตยสถาน (2525)
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดอุบลราชธานี รายงานผล
การดำเนินงานโครงการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
อุบลราชธานี : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2536)
- สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น ขอนแก่น สถาบันวิจัย
และพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (พิมพ์ครั้งที่ 2) (2537)
- สีลาภรณ์ นาครทรรพ “ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนอีสานใต้” ใน วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช พฤษภาคม - สิงหาคม 2538

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
 พ.ศ.2542 กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟิค จำกัด (2542)
 เสาวนีย์ เลวลีย์ “การศึกษานอกระบบกับการพัฒนาสังคม” ใน เอกสารการสอน
 ระดับบัณฑิตศึกษา ชุดวิชาปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบ เล่ม 2
 หน่วยที่ 11 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2544)
 สัญญา สัญญาวิวัฒน์ การพัฒนาชุมชนแบบการจัดการ กรุงเทพมหานคร : บริษัท
 สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด (2523)

บทที่ 2

กลไกการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อการ พัฒนาสังคม

แผนการสอนประจำบทที่ 2
กลไกการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

โปรดอ่านแผนการสอนประจำบทที่ 2 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระโดยละเอียดในแต่ละเรื่องต่อไป

ตอนที่ 2.1 องค์การการเรียนรู้

เรื่องที่ 2.1.1 ความหมายและความสำคัญขององค์การการเรียนรู้ในชุมชน

เรื่องที่ 2.1.2 แนวทางส่งเสริมให้มีองค์การการเรียนรู้ในชุมชน

ตอนที่ 2.2 ระบบข้อมูลข่าวสาร

เรื่องที่ 2.2.1 ความหมายและประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร

เรื่องที่ 2.2.2 การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

เรื่องที่ 2.2.3 การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

เรื่องที่ 2.2.4 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 2.3 การพัฒนาผู้นำ

เรื่องที่ 2.3.1 ความหมายและความสำคัญของผู้นำและผู้ตาม

เรื่องที่ 2.3.2 คุณลักษณะของผู้นำ

เรื่องที่ 2.3.3 การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำ

ตอนที่ 2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน

เรื่องที่ 2.4.1 ความหมายและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เรื่องที่ 2.4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

เรื่องที่ 2.4.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

เรื่องที่ 2.4.4 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิด

1. องค์การการเรียนรู้ เกิดจากการรวมตัวของบุคคลในชุมชนโดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้แก่สมาชิกและคนในชุมชน มีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น
2. ระบบข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเทคนิคการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์และสถานการณ์ใน

ชุมชน เป็นปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย และมีประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาสังคมของ อบต.

3. ผู้นำและผู้ตามเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำงานร่วมกัน การทำงานให้ประสบความสำเร็จต้องประกอบด้วยผู้นำที่ดีและผู้ตามที่ดี การพัฒนาผู้นำเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพของตนเองที่จะส่งเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนนับเป็นสิ่งสำคัญมากในการที่จะพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ประชาชนในแต่ละกลุ่มหรือเครือข่ายจึงมีบทบาทที่จะช่วยให้ชุมชนของตนเกิดพลังในการพัฒนาได้ ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงาน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลที่ได้รับจากการดำเนินการ

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาบทที่ 2 จบแล้วผู้ศึกษาสามารถ

1. บอกความหมายและประโยชน์ขององค์การการเรียนรู้ได้
2. ยกตัวอย่างองค์การการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนได้
3. บอกแนวทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนได้
4. บอกความหมายและประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารได้
5. บอกวิธีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารได้
6. บอกรูปแบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและเทคนิคการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับชุมชนได้
7. บอกความหมายและความสำคัญของผู้นำและผู้ตามได้
8. บอกคุณลักษณะเด่นของผู้นำได้
9. บอกปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำได้รับการยอมรับและเลื่อนการยอมรับได้
10. บอกแนวทางการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำได้
11. บอกความหมาย ประโยชน์ ปัจจัย และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้
12. เป็นแกนนำในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ได้

ตอนที่ 2.1 องค์การการเรียนรู้

เรื่องที่ 2.1.1 ความหมายและความสำคัญขององค์การการเรียนรู้ในชุมชน

การพัฒนาสังคมอาจจะกระทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ แต่วิธีการหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปก็คือ การศึกษาหรือการจัดให้มีการเรียนรู้ขึ้นในสังคม เพราะการศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน (ช่วยเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของบุคคล) เมื่อคนได้รับการพัฒนานั้นย่อมหมายถึงองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ของสังคมย่อมพัฒนาไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพแวดล้อม นักการศึกษาหลายท่านได้เห็นพ้องว่า คุณสมบัติข้อหนึ่งที่จะประเมินว่าชุมชนใดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ก็คือชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การจะเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ย่อมต้องประกอบไปด้วยองค์การการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ

1. ความหมายขององค์การการเรียนรู้

การเรียนรู้นั้นมิได้จำกัดว่าจะเกิดขึ้นได้เฉพาะสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่การเรียนรู้อาจเกิดขึ้นได้ในชุมชนในสังคมจากการประกอบอาชีพจากการดำเนินชีวิตประจำวัน จากสังคมสิ่งแวดล้อม จากขนบธรรมเนียมประเพณี เพราะฉะนั้นชุมชนหรือสังคมย่อมมีบทบาทสำคัญไม่แพ้สถาบันการศึกษาที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้แก่คนในชุมชนได้ และการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ให้เป็นไปในแนวทางที่ต้องการ แนวทางที่เหมาะสมที่จะช่วยพัฒนาสังคมได้ย่อมต้องอาศัยการจัดการเพื่อให้เกิดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และผู้ที่จะช่วยจัดการนี้ก็คือกลุ่มบุคคลหรือที่เรียกว่าองค์กรนั่นเอง

องค์การการเรียนรู้ หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลอาจจะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือกลุ่มใหญ่ก็ได้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ กลุ่มที่รวมตัวกันนี้อาจจะเป็นประชาชนในชุมชนทั้งหมด หรือจะเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐหรือเอกชนร่วมกับประชาชน หรือจะเป็นผู้แทนของประชาชนในลักษณะขององค์กรท้องถิ่น

องค์ประกอบขององค์การการเรียนรู้ องค์การการเรียนรู้จะประกอบไปด้วยประธานและคณะกรรมการ ซึ่งทำหน้าที่บริหารองค์การการเรียนรู้นั้น ๆ และสมาชิกกลุ่มการเรียนรู้ องค์การการเรียนรู้ควรมีสมาชิกจำนวนพอสมควร และมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ส่วนจำนวนกรรมการขึ้นอยู่กับขนาดขององค์กรว่ามีสมาชิกมากน้อยเท่าใด

2. วัตถุประสงค์และบทบาทขององค์กรการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ขององค์กรการเรียนรู้ องค์กรการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกของกลุ่มและประชาชนในชุมชน

บทบาทหน้าที่ขององค์กรการเรียนรู้ องค์กรการเรียนรู้มีหน้าที่โดยทั่ว ๆ ไป ดังต่อไปนี้คือ

- 1) จัดรวมกลุ่มประชาชนที่มีความสนใจร่วมกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้
- 2) จัดหาจัดสร้างแหล่งหรือสถานที่ที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ขึ้นอยู่กับว่าจะเป็นองค์กรการเรียนรู้ประเภทใด)
- 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก
- 4) ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนรับบริการการเรียนรู้
- 5) ติดตามประเมินเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของกลุ่ม เป้าหมายและท้องถิ่น

3. ตัวอย่างองค์กรการเรียนรู้ที่มีในชุมชน

ตัวอย่างองค์กรการเรียนรู้ที่พบในชุมชนจะมีหลากหลายประเภท มีทั้งองค์กรที่รวมตัวกันเพื่อจุดมุ่งหมายทางการบริการการศึกษาโดยตรง และองค์กรที่มีจุดประสงค์ทั้งการให้การศึกษาและวัตถุประสงค์อื่นด้วย เช่น การเพิ่มรายได้ ความสามัคคี ฯลฯ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

- คณะกรรมการการศึกษาของหมู่บ้าน ประกอบด้วยผู้แทนของชาวบ้าน กรรมการการศึกษานี้จะมีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาในภาพรวมของประชาชนในชุมชนว่ายังพบปัญหาใดบ้าง ควรจะต้องจัดการศึกษาใดเพิ่มเติมให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- คณะกรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วยผู้แทนของชาวบ้าน ในชุมชน มีหน้าที่ระดมความร่วมมือจากชาวบ้านในการสร้างที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน การจัดหาเอกสารหนังสือมาไว้ยืมที่อ่านฯ การดูแลบำรุงรักษา การประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนมาใช้บริการ และการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน
- คณะกรรมการหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยตัวแทนของชาวบ้านเช่นกัน มีหน้าที่ในการจัดตั้งหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน วางแผนในการออกข่าว (เช่น เนื้อหาข่าวที่จะนำมาประกาศ ช่วงเวลาในการประกาศ หรือจะเปิดให้รับฟังข่าวจากสถานีวิทยุ ฯลฯ) ดูแลให้มีการบริการออกอากาศอย่างสม่ำเสมอ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ชาวบ้านรับฟัง

- คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งหรือสถานที่ที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งจัดบริการการศึกษาในลักษณะการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ชุมชน และอาจจะมีสื่อโดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์จัดบริการแก่ประชาชนในศูนย์การเรียนรู้ด้วยก็ได้ คณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนประกอบด้วยผู้แทนประชาชนในชุมชน และอาจจะมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน เกษตร พัฒนาชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ ร่วมเป็นกรรมการด้วยก็ได้ คณะกรรมการจะทำหน้าที่บริหารศูนย์ฯ ในกรณีที่มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนขึ้นมาแล้วประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่จัดในศูนย์ฯ ให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบ วางแผนจัดกิจกรรม ลงมือจัดกิจกรรมการสอน อ่าน-เขียน จัดการศึกษา นอกระบบสายสามัญที่เทียบเท่าระดับชั้นต่าง ๆ จัดฝึกอบรมวิชาชีพ จัดเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จัดให้บริการข่าวสารข้อมูลในรูปของสื่อต่าง ๆ เป็นต้น พัฒนา กิจกรรมให้เหมาะสมอยู่เสมอ พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ ประเมินผลการจัดกิจกรรม เป็นต้น

กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มทำขนมจีน กลุ่มทำอาหารขนม กลุ่มทำดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ กลุ่มอาชีพเกิดจากประชาชนที่มีความสนใจในการทำอาชีพเสริมในประเภทเดียวกัน รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นแล้วมีการเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ จากนั้นชาวบ้านนำความรู้ที่ได้รับมาประกอบอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว หัวหน้ากลุ่มและกรรมการกลุ่มจะทำหน้าที่ในการเขียนโครงการขอเงินทุนสนับสนุนในการอบรมอาชีพ เชิญวิทยากร ดูแลประสานงานให้สมาชิกประกอบอาชีพหลังจากอบรม ตลอดจนช่วยกันหาตลาดจำหน่ายผลผลิต ในกรณีกลุ่มอาชีพนี้สมาชิกและผู้เข้าร่วมจะได้รับทั้งความรู้และมีรายได้เสริมอีกด้วย

- กลุ่มผู้สูงอายุ ในบางชุมชนหรือบางหมู่บ้านมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุหรือกลุ่มผู้สูงอายุขึ้น มีผู้สูงอายุสมัครเป็นสมาชิกมากมาย มีกรรมการบริหารชมรมอย่างเข้มแข็ง กิจกรรมที่ชมรมจัดให้แก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการ การให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ การฝึกวิชาชีพ การจัดงานวันสำคัญทางศาสนาและประเพณี เป็นต้น ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่มีทั้งการให้ความรู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การฝึกวิชาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการเพื่อพักผ่อน ตลอดจนกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้ของตนเองสู่ลูกหลาน

- กลุ่มสตรี ในหลายหมู่บ้านหลายชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มสตรี โดยเชิญชวนสตรีภายในชุมชนมาเป็นสมาชิก มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เพื่อประโยชน์แก่สตรีเองและแก่ประชาชนในชุมชน เช่น การให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น อาหาร การรักษา

สุขภาพ โภชนาการ อนามัย ฯลฯ การฝึกอบรมวิชาชีพ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ การอาสาสมัครช่วยงานของชุมชนในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น การดำเนินงานของกลุ่มสตรีมีคณะกรรมการบริหารอย่างเป็นระบบ สมาชิกมีส่วนร่วม

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น เป็นตัวอย่างขององค์การการเรียนรู้ที่พบได้ในชุมชนต่าง ๆ ในชุมชนอื่น ๆ อาจจะมององค์การการเรียนรู้อีกหลายประเภทที่แตกต่างไปจากตัวอย่างที่ยกมานี้ก็ได้

4. ความสำคัญขององค์การการเรียนรู้

องค์การการเรียนรู้จะช่วยให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายภายในชุมชน จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนโดยเฉพาะผู้ที่พ้นวัยเรียนมาแล้ว ได้มีโอกาสเรียนรู้อยู่เสมอเมื่อเขาต้องการ สามารถเรียนรู้ได้ในพื้นที่และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกช่วงชีวิตตลอดชีวิต การที่ประชาชนได้รับความรู้ ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจะมีผลให้เขาได้พัฒนาความเป็นอยู่ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้น พัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม และการเมือง ซึ่งนั่นก็คือการพัฒนาสังคมในภาพรวมนั่นเอง

5. อบต. มีส่วนส่งเสริมองค์การการเรียนรู้อย่างไร

อบต. สามารถช่วยส่งเสริมให้เกิดกลุ่มการเรียนรู้หรือองค์การการเรียนรู้ได้ดังนี้

- 1) สร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการตั้งกลุ่มการเรียนรู้ว่ามีลักษณะอย่างไร สร้างได้อย่างไร มีประโยชน์อย่างไร
- 2) ให้การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม/องค์การการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้คำแนะนำ วัสดุอุปกรณ์ ทุน ฯลฯ
- 3) ให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มการเรียนรู้
- 4) ติดตามการดำเนินงานของกลุ่มการเรียนรู้ ให้กำลังใจ หาทางให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีต่าง ๆ ให้มีกิจกรรมต่อเนื่อง
- 5) ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของกลุ่มด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดนิทรรศการ ให้เข้าร่วมงานต่าง ๆ

เรื่องที่ 2.1.2 แนวทางส่งเสริมให้มืองค์กรการเรียนรู้ในชุมชน

เนื่องจากการมีองค์กรการเรียนรู้จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาประชาชนในชุมชน จึงควรส่งเสริมให้มืองค์กรการเรียนรู้อย่างหลากหลายภายในชุมชนหรือสังคม แนวทางส่งเสริมให้เกิดองค์กรการเรียนรู้มีดังนี้

- 1) สร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชน/สังคมตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ให้เขาว่าการเรียนรู้มิได้เกิดเฉพาะในโรงเรียนและแก่คนในวัยเรียนเท่านั้น แต่คนทุกเพศทุกวัย แม้ผู้สูงอายุก็สามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ
- 2) ทำให้ประชาชนรู้อำนาจองค์กรการเรียนรู้คืออะไร มีประโยชน์อย่างไร มีบทบาทหน้าที่อย่างไร และจะจัดให้มีขึ้นอย่างไร
- 3) ให้ประชาชนได้รับบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าเขามีส่วนที่จะจัดตั้งองค์กรการเรียนรู้ได้ เป็นกรรมการหรือเป็นสมาชิกขององค์กรการเรียนรู้ได้
- 4) ยกตัวอย่างองค์กรการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้เขาเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น หรือพาไปศึกษาดูงาน
- 5) ให้ความมั่นใจให้กำลังใจแก่ประชาชนในชุมชนว่าเขามีส่วนในการจัดตั้งและดำเนินการองค์กรการเรียนรู้ได้
- 6) ควรหาผู้นำกลุ่ม ผู้นำองค์กรการเรียนรู้ที่เข้มแข็งที่มีเวลาและอุทิศตนเพื่อกิจกรรม เพื่อจะได้ทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ
- 7) ในระยะเริ่มแรกเจ้าหน้าที่หน่วยงานในท้องถิ่นควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการจัดองค์กรการเรียนรู้ช่วยให้คำแนะนำให้การสนับสนุนอย่างใกล้ชิดก่อน

เมื่อมีองค์กรการเรียนรู้แล้ว ควรให้มีการเชื่อมโยงองค์กรการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ ในลักษณะของเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน เพื่อให้มีการติดต่อ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตของคนในชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

กิจกรรมตอนที่ 2.1

1. จงยกตัวอย่างองค์กรการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่นของท่านมา 3 องค์กร
2. บอกประโยชน์ขององค์กรการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาสังคมในชุมชนของท่าน

ตอนที่ 2.2 ระบบข้อมูลข่าวสาร

เรื่องที่ 2.2.1 ความหมายและประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร

1. ความหมายของข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วยคำสองคำ คือ ข้อมูล และ ข่าวสาร

ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นข้อเท็จจริง อาจแสดงออกได้ทั้งในลักษณะของข้อความ และตัวเลข เช่น ลักษณะทั่วไปของ อบต. จำนวนประชากร สถิติการมีงานทำของประชากร เป็นต้น

ข่าวสาร หมายถึง ข้อความหรือเรื่องราวที่กล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ที่ถูกนำเสนอโดยผู้หนึ่งผู้ใดหรือองค์กรหนึ่งองค์กรใดผ่านการสื่อสารประเภทต่าง ๆ เช่น ข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ ข่าวสารทางวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

2. ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องราว ข้อเท็จจริงที่นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันในแง่ของการเรียนรู้ การช่วยในการตัดสินใจ การพัฒนาตนและพัฒนาอาชีพ ตลอดจนจนเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกลยิ่งขึ้น

3. อบต. กับข้อมูลข่าวสาร

นอกจาก อบต. ต้องมีข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการภายใน อบต.เอง แล้ว ยังต้องสร้างระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาท้องถิ่น

ลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่

ข้อมูลข่าวสารทั่วไป ควรมีข้อมูลข่าวสารให้ครอบคลุมงานอาชีพ และกิจกรรมของท้องถิ่น ได้แก่

- การเกษตร
- การสาธารณสุข การอนามัย และสุขภาพ
- คหกรรมศาสตร์
- สมุนไพรพื้นบ้าน
- กฎหมายที่ชาวบ้านควรรู้
- เทคโนโลยีพื้นบ้าน
- ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี

- ดนตรี นาฏศิลป์ และศิลปพื้นบ้าน
- ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มและเครือข่าย ควรมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มและเครือข่ายที่เอื้อประโยชน์ให้สมาชิกและผู้สนใจสามารถเข้ามาใช้ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นได้อย่างคล่องตัวตลอดเวลา

ลักษณะข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับกลุ่มและเครือข่าย ประกอบด้วย

1) ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มและเครือข่าย ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มและเครือข่าย ได้แก่

- ความเป็นมาของกลุ่ม/เครือข่าย
- ผู้ริเริ่มกลุ่ม/เครือข่าย
- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม/เครือข่าย
- จำนวนสมาชิกของกลุ่ม/เครือข่าย
- กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม/เครือข่าย
- การบริหารจัดการของกลุ่ม/เครือข่าย
- การดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย
- กิจกรรมของกลุ่ม/เครือข่าย

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นเป็นข้อมูลดิบที่มักไม่ได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากมักคิดกันว่าเป็นเรื่องราวที่รู้กันดีอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามการบันทึกข้อมูลพื้นฐานนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากทั้งต่อสมาชิกกลุ่มและเครือข่าย ประชาชนทั่วไป หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2) ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงาน องค์กร สถาบันทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มและเครือข่าย เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่าย ขอความร่วมมือ หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

3) ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม และเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อมูลเหล่านี้ประกอบด้วย หนังสือเข้า หนังสือออก ข่าวสารต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มและเครือข่าย เช่น ข่าวสารด้านการเกษตร ข่าวสารด้านการประกอบอาชีพ เป็นต้น

ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ควรจัดเก็บไว้ให้เป็นระบบ เพื่อประโยชน์ 2 ประการ ดังนี้

1) หนังสือติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ จะทำให้เห็นถึงการดำเนินงานและพัฒนาการของกลุ่มและเครือข่าย

2) ข่าวสารเฉพาะด้าน จะมีประโยชน์โดยตรงต่อสมาชิกกลุ่มและเครือข่าย ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ

เรื่องที่ 2.2.2 การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

1. ความหมายของการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

การจัดระบบข้อมูลข่าวสารในที่นี้ หมายถึง การนำเอาข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหา/ลักษณะเกี่ยวพันหรือคล้ายคลึงกันไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อให้สะดวกแก่การค้นหา ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้ในทันที

2. ประโยชน์ของการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

การจัดระบบข้อมูลข่าวสารทำให้ข้อมูลข่าวสารถูกจัดแบ่งโดยมีคำอธิบายที่ชัดเจน มีตำแหน่งจัดเก็บที่ชัดเจน เอื้อต่อการใช้ เมื่อมีข้อมูลข่าวสารใหม่เข้ามา ก็สามารถจัดเก็บ เข้าระบบที่มีอยู่แล้วได้ทันที

นอกจากนี้การจัดระบบข่าวสารที่มีประสิทธิภาพในที่ทำการของ อบต. ยังทำให้ อบต. เป็นแหล่งความรู้ของประชาชนในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

3. วิธีการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสารควรจัดเก็บในสถานที่ที่ปลอดภัย สะดวกในการค้นและใช้ ขนาดของสถานที่ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจัดเก็บ โดยยึดหลักสำคัญว่าข้อมูลข่าวสารไม่ควรอยู่กระจัดกระจายกัน

ขั้นตอนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารมีดังนี้

- 1) แบ่งข้อมูลข่าวสารที่มีเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ โดยนำข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหา/ลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน
- 2) จัดข้อมูลข่าวสารแต่ละหมวดหมู่เข้าแฟ้มแต่ละแฟ้มไม่ให้ปะปนกัน
- 3) ตั้งชื่อแฟ้มแต่ละแฟ้ม ตามเนื้อหา/ลักษณะข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในแฟ้มนั้น
- 4) เขียนชื่อแฟ้มที่ตั้งตั้งที่ระบุในข้อ 3) ไว้ที่สันแฟ้มของแต่ละแฟ้ม
- 5) จัดเก็บแฟ้มตามกลุ่มข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้สะดวกแก่การนำมาใช้

ภาพที่ 12 ตัวอย่างการจัดแฟ้มข้อมูลข่าวสารตามเนื้อหา

ภาพที่ 13 ตัวอย่างการจัดแบ่งข้อมูลข่าวสารตามลักษณะข้อมูลข่าวสาร

เรื่องที่ 2.2.3 การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

1. ความหมายของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งผ่านรูปแบบการสื่อสารประเภทต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์ของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการสื่อสาร ซึ่งแยกได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร	วัตถุประสงค์ของผู้รับสาร
- เพื่อบอกกล่าว - เพื่อให้ความรู้ - เพื่อโน้มน้าวใจ - เพื่อให้ความบันเทิง	- เพื่อต้องการทราบ - เพื่อให้เกิดความรู้ - เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ - เพื่อเกิดความบันเทิง

3. รูปแบบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

รูปแบบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งมีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แบบไม่เป็นทางการ	การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แบบเป็นทางการ
<u>รูปแบบ</u> - เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล 2-3 คน หรือเป็นการสื่อสารในกลุ่มเล็ก 3-5 คน - เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ไม่มีการเตรียมการใด	<u>รูปแบบ</u> - เป็นการสื่อสารกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสื่อสารมวลชนที่นำสื่อมาใช้ - มีการกำหนดวิธีการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แบบไม่เป็นทางการ	การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แบบเป็นทางการ
กิจกรรม - การพูดคุยตามลานชาน - การจับกลุ่มคุยกันในสภากาแฟ	กิจกรรม - การจัดเวทีประชาคม - การจัดอบรมสัมมนา - การจัดทัศนศึกษา - การจัดนิทรรศการ - การจัดแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน - การใช้หอกระจายข่าว เสียงตามสาย และสิ่งพิมพ์รูปแบบต่าง ๆ

4. อบต. กับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

อบต. เป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทอย่างสูงในการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในชุมชน โดยเริ่มจากการกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารอย่างไม่เป็นทางการในหมู่บ้าน ตามเวลาและสถานที่ซึ่งมีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน และดำเนินการจัดทำกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นทางการ

อย่างไม่เป็นทางการ

อย่างเป็นทางการ

ภาพที่ 14 อบต. กับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

เรื่องที่ 2.2.4 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

1. ความหมายของการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์เป็นกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร และเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ในชุมชนมี 3 ประการ ได้แก่ “กัน ก่อ แก้”

กัน : กันภัยอันตราย กันความไม่รู้

คือการบอกกล่าวชี้แจงเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องราวที่ต้องการเผยแพร่ ทั้งนี้การเผยแพร่ข่าวสารจะมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อสารนั้นสามารถโน้มน้าวผู้รับสารให้เกิดความพึงพอใจ อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุนในการดำเนินงานต่อไป

ก่อ : ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

คือการเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการบอกกล่าวว่าประชาชนสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวได้โดยวิธีใด ในวัน เวลา และสถานที่ใด เป็นต้น

แก้ : แก้ความเข้าใจผิด

คือการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดี เพื่อให้ประชาชนไม่เกิดความรู้สึกต่อต้านกับกิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในรูปแบบที่เหมาะสม การส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีนี้จำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความนิยมและการยอมรับจากประชาชน

3. เทคนิคการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ในชุมชนสามารถใช้เทคนิควิธี และสื่อประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การจัดประชุมชี้แจง เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มและเครือข่ายภายในชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ

3.2 การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างภาพพจน์และความเข้าใจที่ดีให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มและเครือข่าย โดยสอดแทรกข้อมูลข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่ไปในกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมพิเศษเหล่านี้ ประกอบด้วย

- การจัดเยี่ยมชมกลุ่มและเครือข่ายภายในชุมชน
- การจัดประชุมและสัมมนา
- การจัดกิจกรรมสันทนาการ เช่น การจัดแข่งกีฬา การจัดการแสดง การจัด
การประกวด ฯลฯ
- การจัดกิจกรรมสังคม เช่น การจัดกิจกรรมทางการกุศล การจัดกิจกรรมทาง
การศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ฯลฯ

3.3 การใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย

1) สื่อบุคคล เป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจและ
ความคิดเห็นต่าง ๆ โดยผ่าน “คำพูด” คุณสมบัติของสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความดึงดูดใจ และความคล้อยคลึงกับผู้รับสารในด้าน
ต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม

2) สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่สามารถนำไปใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ได้
เป็นอย่างดี เนื่องจากมีราคาต้นทุนการผลิตถูก เนื้อหาสาระที่ใช้มีความชัดเจน สามารถ
ปรับแต่งรูปแบบให้มีความน่าสนใจได้ เช่น การใช้สี การจัดหน้า ขนาดตัวอักษร การใช้
ภาพที่สื่อความหมาย เป็นต้น

สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ มีดังนี้

- ใบปลิว
- แผ่นพับ
- เอกสารแนะนำ
- แผ่นโฆษณา

3) สื่อกระจายเสียง ในชุมชนมีสื่อกระจายเสียงที่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ เสียงตามสายและหอกระจายข่าว ซึ่งมีคุณสมบัติเผยแพร่ข่าวสารที่ต้องการ
ไปยังประชาชนที่อยู่กระจัดกระจายได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว การนำเสนอสารผ่านทาง
หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย ควรมีลีลาการนำเสนอที่น่าสนใจ เป็นจริง มีความ
ชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดทัศนคติที่ดี และยินดีที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่นำเสนอ

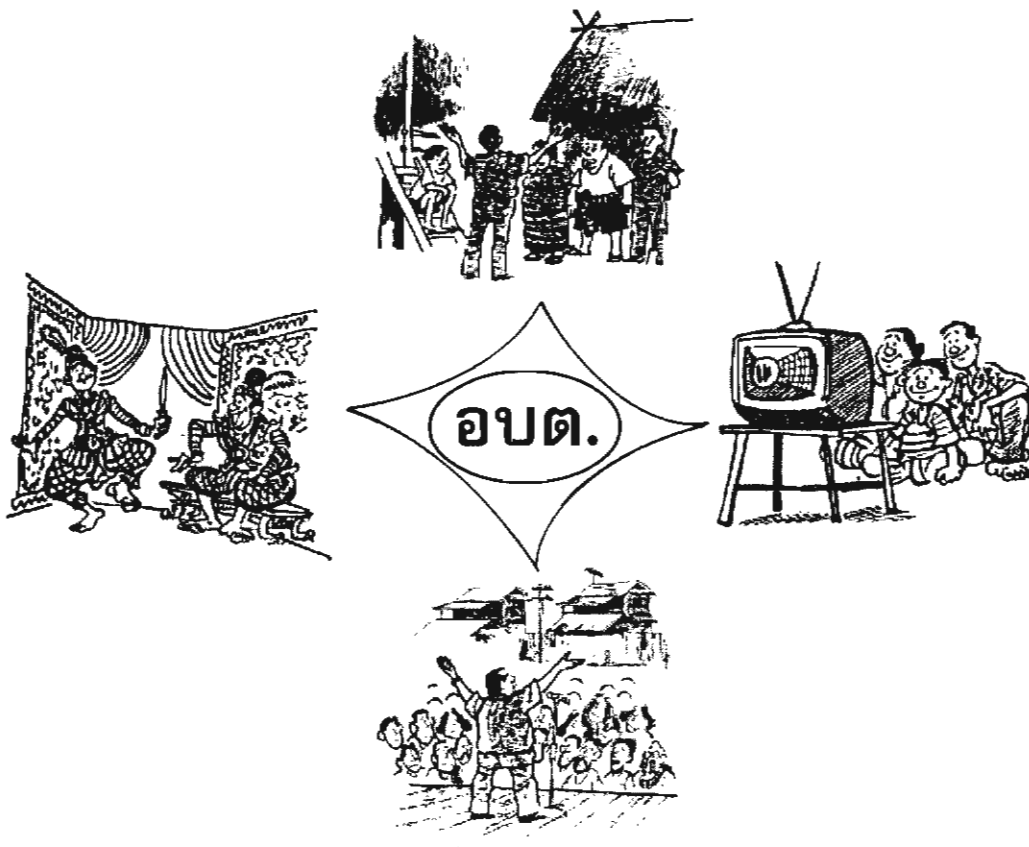
4) สื่อพื้นบ้าน หมายถึง การแสดงหรือการเล่นพื้นบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชนรุ่นก่อน ๆ สืบต่อมาจนถึงประชาชนรุ่นปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงความสำคัญ
ของสื่อพื้นบ้านเรามักจะนึกถึงในแง่ของการอนุรักษ์ แต่แท้จริงแล้วสื่อพื้นบ้านสามารถนำมา
ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารได้เป็นอย่างดี โดยการสอดแทรกข้อมูลข่าวสาร
ที่ต้องการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เข้าไปในสื่อพื้นบ้านที่น่าสนใจ ซึ่งจะทำให้ประชาชน
ได้รับทั้งความบันเทิงและสาระไปในขณะเดียวกัน

4. อบต. กับการประชาสัมพันธ์

อบต. สามารถนำเทคนิคการประชาสัมพันธ์มาใช้ในชุมชน เพื่อบอกกล่าวข่าวสาร สร้างความเข้าใจอันดี และสร้างการมีส่วนร่วม

สื่อบุคคล เป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงสุดในการประชาสัมพันธ์ระดับชุมชน แต่ อบต. ก็ สามารถนำสื่อประเภทอื่น ๆ มาใช้ได้ โดยใช้หลักการตั้งคำถามง่าย ๆ แก่ตัวเอง ดังนี้

- สื่ออะไรเข้าถึงชาวบ้านได้มากที่สุด
- งบประมาณมีมากน้อยเพียงไร
- ชาวบ้านชอบสื่อประเภทไหน
- สื่อใดมีอิทธิพลต่อชาวบ้านมากที่สุด
- สื่อใดมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของสารที่ต้องการประชาสัมพันธ์มากที่สุด

ภาพที่ 15 เทคนิคการประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ในชุมชน